

Plaatsvervangend hoge commissaris te Djakarta (Gieben) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 5 mei 1950

Mede voor Drees en Stikker.

Gisterenavond bracht ik een bezoek aan Hatta om te protesteren tegen de U reeds geseinde arrestatie van Nederlanders te Makassar. Ik bracht hem in herinnering zijn onderhoud met Hirschfeld op 20 April, waarbij hij had verklaard begrip te hebben voor de uiterst moeilijke positie waarin Nederlandse NIT-ambtenaren zich bevonden tengevolge van sterk unitaristische streven. De door Hirschfeld geuite vrees, dat deze ambtenaren slachtoffer konden worden van hun plichtsvervulling als Negara-ambtenaar, leek door de recente arrestaties bewaarheid te zijn. In de Nederlandse gemeenschap bestond groeiende ongerustheid over de aanhoudende arrestaties van Nederlanders zonder dat bepaalde strafbare handelingen ten laste gelegd. De vage mededelingen als thans door Kawilarang gedaan dat de arrestaties steunden op vorm van deelneming van Aziz-affaire waren ten enenmale onvoldoende om de gegrondheid der arrestaties te toetsen. Ter kennismaking van het slot van mijn betoog citeer ik de laatste alinea's van mijn bij Hatta achtergelaten verbale nota:

'Het HC acht zich verplicht de aandacht van de RIS-Regering erop te vestigen, dat de steeds voortdurende stroom van arrestaties van Nederlanders in Indonesië zonder ten laste legging van bepaalde strafbare handelingen groeiende ongerustheid in de Nederlandse gemeenschap hier te lande heeft veroorzaakt, welke de Nederlandse Regering met zorg vervult.

Speciaal t.a.v. onderhavige aanhoudingen is het HC onaangenaam getroffen door de gevolgde procedure, aangezien de HC zich had beijverd t.a.v. zich in Zuid-Celebes voordoende, moeilijkheden nauw overleg met de RIS-Regering te plegen en derhalve verwacht had mogen worden, dat niet tot arrestatie van bij NIT werkzame Nederlandse ambtenaren zou zijn overgegaan zonder duidelijke aanwijzingen van hun schuld en zonder ogenblikkelijke mededeling aan het HC.

Met kracht moge daarom aangedrongen worden op zeer spoedige verstrekking van inlichtingen omtrent de redenen dezer arrestaties. De vertegenwoordiger van de Nederlandse Regering hier te lande meent er aanspraak op te kunnen maken onverwijld in kennis te worden gesteld met handelingen van Nederlanders alhier die aanleiding zijn geweest voor hun aanhouding door militair gezag. Kunnen geen duidelijk aanwijsbare feitelijke gronden opgegeven worden voor deze vrijheidsbenemingen, dan kan slechts onmiddellijke invrijheidstelling het rechtsgevoel bevredigen en de ongerustheid wegnemen.

Mochten bepaalde Nederlandse ambtenaren na hun vrijlating buiten hun schuld met het oog op de gegeven omstandigheden te Makassar niet langer te handhaven zijn, dan brengt het bijzondere karakter van hun positie mede, dat zij door de RIS-Regering worden teruggetrokken, overgeplaatst danwel om bij dienst gelegen redenen afgevoerd op basis van RTC-overeenkomst.

Afgescheiden hiervan zal de Nederlandse Regering het in verband met de ernstige ongerustheid, welke onder de Nederlandse gemeenschap te Makassar bestaat, bijzonder op prijs stellen indien aan betrokken Nederlandse ambtenaren, die daartoe verzoek mochten doen, niet alleen onverwijld ontslag uit de dienst van RIS wordt verleend, doch hun tevens gelegenheid wordt gelaten c.q. met hun gezinnen Makassar en desgewenst ook Indonesië te verlaten.'

De laatste zinsnede van verbale nota slaat o.a. op enige malen voorgekomen weigering tot afgifte van zgn. exit permits.

Hatta zeide van de arrestatie van Nederlanders in Makassar nog niets te weten. Hij beaamde voor de moeilijke positie van NIT-ambtenaren begrip te hebben en gaf uiting aan verwonderde afkeuring van arrestaties, daaraan toevoegend, dat hij zich ook de arrestaties van 5 NIT-Ministers niet kon begrijpen, omdat Kawilarang iemand was, die zeker niet spoedig tot

arrestaties zou overgaan. Hij had over de arrestaties van de Ministers telefonisch inlichtingen gevraagd, doch die nog niet gekregen, en wachtte nu op de terugkeer van Leimena, die vandaag te Djakarta verwacht wordt, voor nadere inlichtingen. Hij zegde toe aan mijn vertrek onverwijld volle aandacht te zullen geven.

Op mijn vraag verklaarde hij van de arrestaties te Makassar ongunstige weerslag voor de oplossing van de Ambonse moeilijkheden te verwachten. Hij vertelde mij de volgende dagen te zullen doorbrengen met oriënterende besprekingen inzake de vierhoeksconferentie, waarbij hij in de eerste plaats zou trachten RI, die weigerde Mansur tot de conferentie toe te laten, tot matiging te stemmen. Hij zeide bericht te hebben ontvangen over samenstelling van Kabinet Zuid-Molukken, waarbij o.a. Soumokil Buitenlandse Zaken en Nanlohy, KNIL-ondertroepencommandant te Ambon, Defensie hadden gekregen. Ik heb gezegd, dat, indien het bericht over Nanlohy juist is, zulks scherpe afkeuring bij legerleiding en U zou ontmoeten, doch dat ik voorshands meende te mogen betwijfelen of Nanlohy zelf in de benoeming gekend is.